

Mikrovlny

K. Kopecká*, J. Vondráček**, T. Pokorný***, O. Skowronek****, O. Jelínek*****

*Gymnázium Česká Lípa, **, ****Gymnázium Děčín,
Gymnázium, Brno, tř. Jaroše, * Gymnázium Františka
Hajdy, Ostrava

***xtompok@gmail.com,

Abstrakt

Mikrovlny jsou elektromagnetické vlnění stejně jako světlo. Díky tomuto mají společné vlastnosti. V našem miniprojektu jsme se pomocí Gunnova oscilátoru pokusili tyto vlastnosti ověřit.

1. Úvod

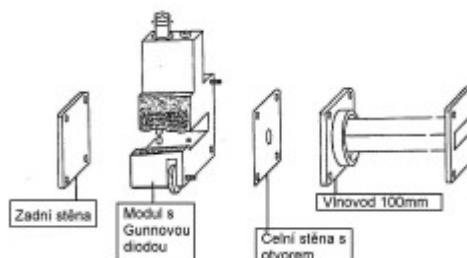
Mikrovlny jsou elektromagnetické vlnění se stejnými vlastnostmi jako má světlo, o vlnové délce v rozmezí milimetr až metr a odpovídající frekvenci 300MHz až 600GHz. Tyto vlastnosti jsme se pokusili ověřit pomocí Gunnova oscilátoru. Využití mikrovln je obrovské. Používáme je při ohřevu potravin, vysoušení knihy, přenosu dat či k tavení skla.

2. Ověřování vlastností mikrovln

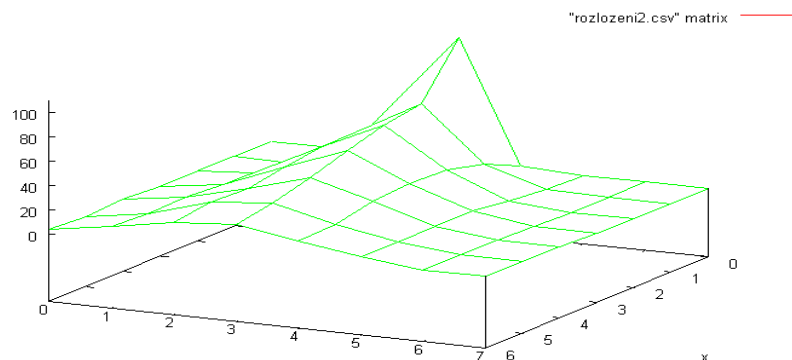
Popis aparatury

Jako zdroj vlnění jsme použili Gunnův oscilátor, jehož frekvence je pevně stanovena na 9,4 GHz. K měření hodnot intenzity jsme použili mikrovlnnou sondu a počítačový software DataStudio.

Gunnův oscilátor tvoří dvě kovové destičky, z nichž první má otvor. Dohromady tvoří dutinu, ve které záření z Gunnovy diody vytváří stojaté vlnění a to poté prochází otvorem do obdélníkového vlnovodu.

Prvním pokusem jsme zjistili, že rozložení intenzity elektromagnetického pole kolem oscilátoru je závislé na vzdálenosti. S rostoucí vzdáleností intenzita klesá, jak je vidět na grafu č.1

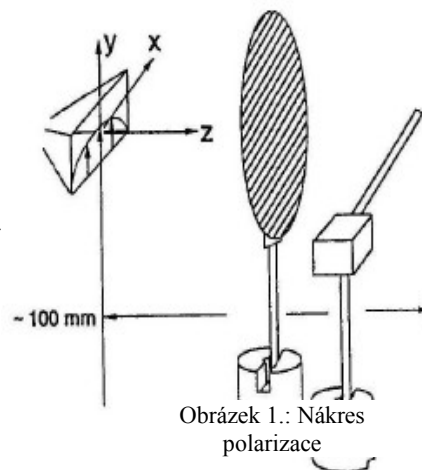
Graf č.1 : Rozložení intenzity elektromagnetického pole kolem oscilátoru

Polarizace

Gunnův oscilátor vytváří polarizované vlnění. Pomocí mřížky, kterou jsme umístili mezi zdroj vlnění a sondu jsme ověřovali platnost Mallusova zákona, který hovoří o schopnosti průchodu záření polarizačním filtrem:

$$I_{(\theta)} = 4I_0(\sin \theta \cos \theta)^2$$

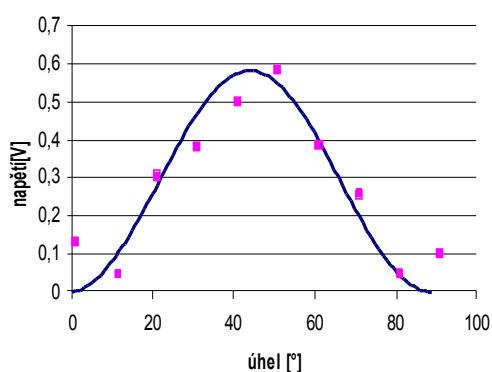
$$I_{(\theta)} = I_0 \sin^4 \theta$$

První vzorec hovoří o horizontální a druhý o vertikální polarizaci. I_0 je námi nejvýše naměřená intenzita v místě měření a $I_{(\theta)}$ je celková intenzita pro daný úhel.

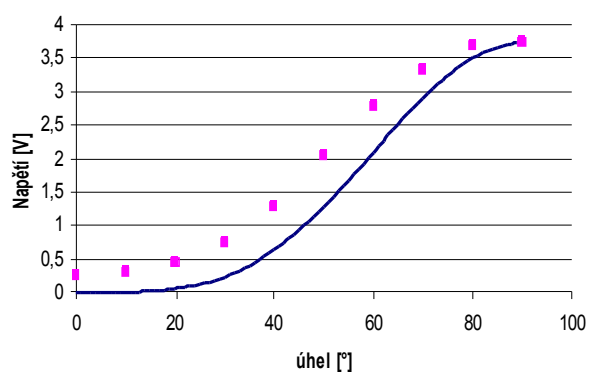
Nejprve jsme umístili sondu vertikálně, poté horizontálně. Do výpočtů jsme použili námi nejvyšše naměřenou intenzitu v místě prováděného měření. Srovnání naměřených a teoretických hodnot shrnují grafy č. 2 a 3.

Horizontální polarizace

Graf č.2 : Horizontální polarizace. Křivka znázorňuje Mallusův zákon, body námi naměřené hodnoty.

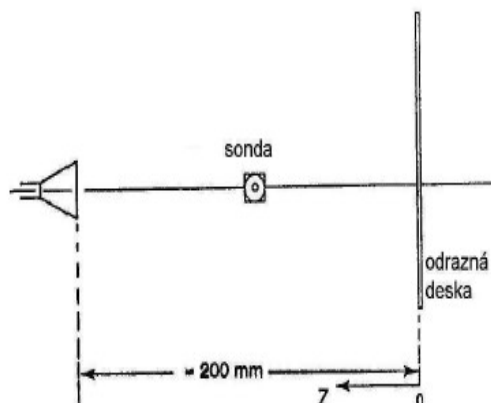
Vetikální polarizace

Graf č.3 : Vertikální polarizace. Křivka znázorňuje Mallusův zákon, body námi naměřené hodnoty.

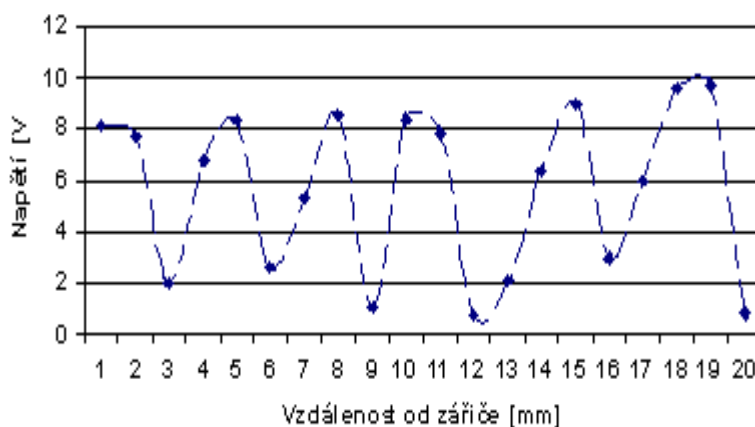
Stojatá vlna

Při interferenci dvou postupných vln o stejné frekvenci, ale opačného směru, vznikne stojatá vlna. Abychom tohoto jevu dosáhli, postavili jsme za sondu kovovou desku, od které se odráží vlnění zpět (obrázek č.2, graf č. 4). Takto v prostoru mezi zářičem a deskou vznikají maxima a minima. Pomocí výpočtu vzdálenosti mezi maximy, případně minimy, jsme schopni vypočítat vlnovou délku, protože tato vzdálenost je rovna polovině vlnové délky.

Stojatá vlna

Obrázek č.2 : Nákres měření stojaté vlny

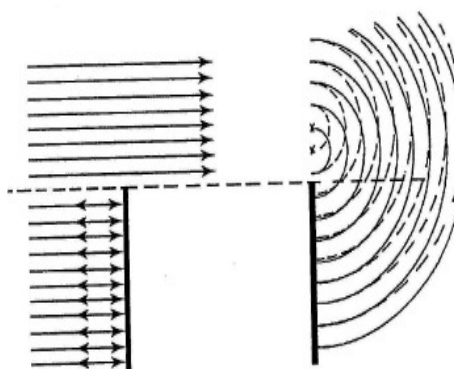

Graf č.4 : Graf stojaté vlny

Vypočítali jsme vzdálenost 1,6 cm, vlnová délka tedy vychází 3,2 cm. Pokud tuto hodnotu přepočítáme na Hz, tak dostaneme 9,375GHz (skutečná frekvence Gunnova oscilátoru je 9,4GHz).

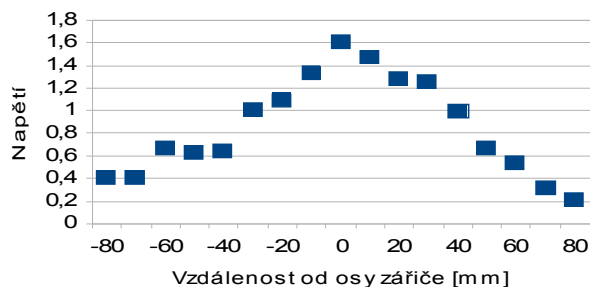
Ohyb na hraně.

Pokud mikrovlna narazí na hranu pevné překážky, začne se šířit i na místa, kam by při přímočarém vlnění nedosáhla. Umístili jsme proto před zářič kovovou desku, položili za ni sondu a měřili jsme napětí. Se sondou jsme pohybovali po čáře rovnoběžné s osou zářiče. Výsledky jsou v grafu č. 5. Za hranou napětí klesá, avšak nemizí, což je důkazem ohybu vln.

Obrázek č.3 : Nákres ohybu mikrovln na hraně

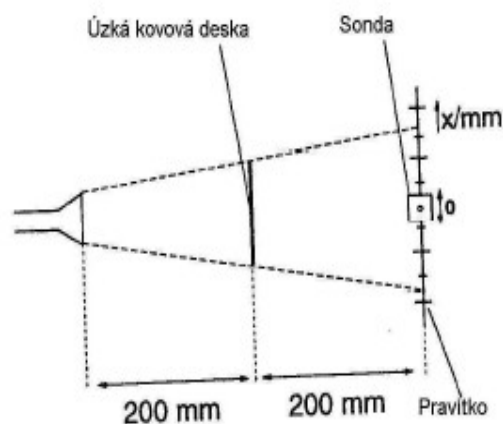
Ohyb na hraně

Graf č.5 : Graf lámání vln na hraně, kde hrana byla umístěna v 0.

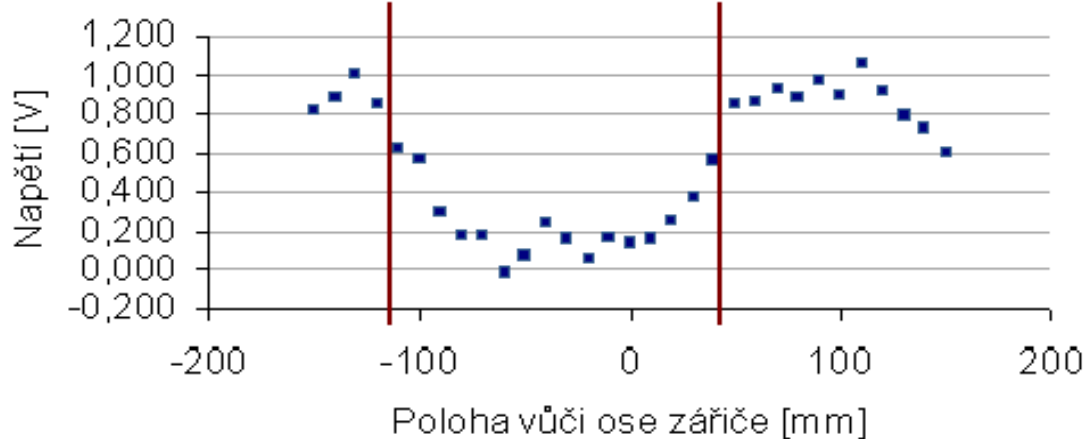
Ohyb na překážce

Postavili jsme před zářič kovovou desku, podobně jako v předešlém úkolu, jenže v tomto případě se mikrovlna lomila o dvě hrany. Výsledek můžete vidět na grafu č.6., kde je vidět, že za překážkou napětí klesá, ale stále zde zůstává, což je důkazem lámání vln o hranu.

Obrázek č.4 : Nákres ohybu mikrovln na překážce

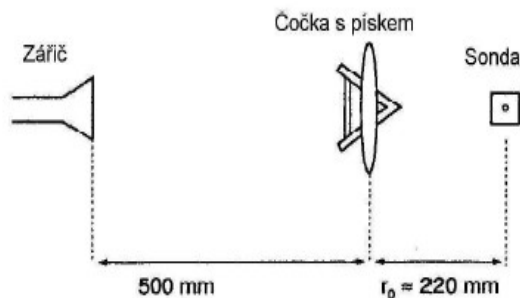
Ohyb na překážce

Graf č.6 : Ohyb vln na překážce, svislé čáry označují hrany překážky

Fokusace čočkou

V tomto úkolu jsme se snažili fokusovat mikrovlnné paprsky pomocí půlválce naplněného cukrem, který zde sloužil jako čočka. Tento pokus probíhal tak, že jsme měnili vzdálenost půlválce od zářiče a pozorovali, kdy bylo výsledné napětí na sondě největší, hledali jsme tak ohnisko čočky. Zjistili jsme, že ohnisko našeho válce bylo ve vzdálenosti 500mm od zářiče.

Obrázek č.5 : Nákres fokusace čočkou

Vedení

Mikrovlnné záření se dá vést i jinými způsoby než je přímé šíření v prostoru. Nejprve jsme se pokusili šířit záření Lecherovým vedením. Lecherovo vedení tvoří dva rovnoběžné dráty o průměru 3mm, vzdálené od sebe 10mm. Zářením na toto vedení se vytváří mezi dráty stojaté vlnění. Mohli jsme proto naměřit minima a maxima. Vlnová délka se od původního vlnění nezměnila. Další možností je použít vlnovod, pomocí něhož se nemění žádné vlastnosti původního vlnění, avšak ten může vést pouze záření o určité frekvenci.

3. Shrnutí

Mikrovlny mají stejnou fyzikální postatu jako světlo, proto mají shodné vlastnosti. Během našeho miniprojektu jsme si ověřili, že tomu tak skutečně je.

Mikrovlny dnes mají široké využití a jsou součástí našeho každodenního života, aniž by si to mnozí z nás uvědomovali. Využíváme je k přenosu dat (TV, satelit), ohřívání potravin – tedy denně používaná mikrovlnka, k hubení škůdců, nebo také k restaurování památek.

Poděkování

Děkujeme organizátorům Fyzikálního týdne, supervizorovi a fakultě FJFI.

Reference:

- [1] ŠAULIOVÁ, J. : *Užitečné mikrovlny* CHEMagazín 2005 roč.15,č.1,
- [2] *Fyzika a chemie mikrovln* <http://home.zcu.cz/~jkohout4/mikrovlny.html> [cit.2009-06-16]
- [3] KOLEKTIV KATEDRY FYZIKY. ÚLOHY FYZIKÁLNÍCH PRAKTIK - MIKROVLNÝ URL: <http://praktika.fjfi.cvut.cz/Mikrovlny/Mikrovlny.pdf> [cit. 2009-06-16]